

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych i społecznych

Zalecenia w odniesieniu do kryteriów lasów społecznych

Lp.	Nazwa kryterium	Zasady gospodarowania (rozumiane jako minimalne wymagania)
SPOŁ 1	Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności (np. przyrodniczo, kulturowo, historycznie, religijnie)	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 1, 2, 8)
SPOŁ 2	Lasy intensywnie użytkowane rekreacyjnie lub turystycznie.	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 1, 2, 7)
SPOŁ 3	Tereny leśne w sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych, hoteli.	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 1, 7)
SPOŁ 4	Lasy położone w sąsiedztwie zwartej zabudowy, w szczególności wokół dużych ośrodków miejskich np. zielone pierścienie miast	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 1, 7)
SPOŁ 5	Strefy uzdrowiskowe A, B (zgodnie z ustawą o lecznictwie uzdrowiskowym) oraz lasy użytkowane w celach zdrowotnych (nieuregulowane ustawowo)	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 1, 3, 7)
SPOŁ 6	Obszary cenne z punktu widzenia znaczącej roli dla lokalnej społeczności np. ze względu na ochronę przed hałasem i/lub zanieczyszczeniami, estetykę krajobrazu, mikroklimat	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 3, 4, 5, 6, 7)
SPOŁ 7	Obszary istotne dla zaopatrzenia w wodę lokalną społeczność	Wyłączenie, ograniczenia lub modyfikacje – do indywidualnego określenia w ramach konsultacji społecznych (por. dalej <i>ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych</i> , poz. 4)

Ramowe kierunki wzmocnienia funkcji społecznych

Lp.	Funkcja	Ważne cechy lasu	Sposoby realizacji
1.	<p>Miejsce do rekreacji i turystyki Dotyczy różnych form rekreacji i turystyki, zarówno tych skoncentrowanych na przyrodzie (np. obserwowanie przyrody) jak i tych, dla których przyroda jest tylko tłem (np. spacer, sport). „Intensywność” użytkowania rekreacyjnego lub turystycznego może mieć wymiar ilościowy (liczba ludzi) lub jakościowy (unikatowe możliwości aktywności).</p> <p>Np. kryterium SPOŁ 1, SPOŁ 2, SPOŁ 3, SPOŁ 4, SPOŁ 5,</p>	<p>Dla wszystkich form rekreacji i turystyki duże znaczenie ma jakość środowiska przyrodniczego, w którym się ona odbywa. Nawet jeśli ludzie nie korzystają z przyrody bezpośrednio (np. świadomie ją obserwując, poznając) to kształtowane przez przyrodę środowisko (wizualne, dźwiękowe itp.) wpływa na wrażenia ludzi. Dlatego także cechy odnoszące się do stanu przyrody leśnej są ważne w tych obszarach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ciągłość przestrzenna i czasowa leśnej pokrywy terenu (brak sztucznych terenów otwartych); • „Las spokojny” - brak wizualnego wrażenia „masowych cięć”; • „Wrażenie dzikości: – przynajmniej niektóre fragmenty lasu mają naturalny wygląd; • Wysoki udział dojrzałych/ starych drzewostanów; • Dostępność dróg, ścieżek leśnych (brak wrażenia dewastacji przez gospodarkę leśną); • Różnorodność wizualna (zróznicowanie wiekowe, gatunkowe, przestrzenne); • Nasycenie krajobrazu leśnego drzewami okazałymi, biocenotycznymi; • Bogactwo przyrody (postrzeganej wizualnie, ale także np. bogactwo naturalnych dźwięków, zapachów) – wymaga dobrego stanu bioróżnorodności jako całości; 	<p>WYŁĄCZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sieć drzewostanów wyłączonych z użytkowania, z fizjonomią „lasu o naturalnym wyglądzie”, stanowiących ostoję niektórych elementów różnorodności biologicznej. Może pokrywać się z lasami wyłączanymi na podstawie kryteriów przyrodniczych lub być specjalnie budowana / rozbudowana <p>OGRANICZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dopuszczenie cięć tylko drzew poniżej określonego (ustalonego dla obszaru) progu wiekowego lub wymiarowego; • Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; • Pozostawienie znacznej części dojrzałego drzewostanu do naturalnego rozkładu; • Cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków wynikających z lokalnych potrzeb/sytuacji, np. świerk; <p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewu i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; • Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; • Pozostawianie do naturalnego rozkładu fragmentów (np. kęp lub alei) starodrzewia podczas cięć rębnych – we wszystkich rodzajach rębni. W razie potrzeby zwiększanie ich powierzchni powyżej zwyczajowych 5%.

Załącznik 1.

			<ul style="list-style-type: none"> ● Pozostawianie nie ciętych pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach; ● Staranna troska o elementy krajobrazu: naturalne ciek, źródła, wąwozy, dolinki, skały; elementy kulturowe itp., pozostawianie tych elementów nienaruszonych wraz z otuliną drzewostanu ● Modyfikacje rębni: unikanie cięć zupełnych (zwłaszcza na dużych powierzchniach), preferowanie cięć przerębowych. Np. gospodarowanie bez cięć zupełnych > 0,5 ha; a tam gdzie to możliwe – rębnią przerębową Va lub Vb; ● Eliminowanie lub ograniczanie do minimum zrębów zupełnych (i cięć zupełnych w pozostałych rębniach); ● Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych (w szerokim rozumieniu); ● Staranna troska o elementy krajobrazu: naturalne ciek, źródła, wąwozy, dolinki, skały; elementy kulturowe itp. - pozostawianie tych elementów nienaruszonych wraz z otuliną drzewostanu. ● Minimalizowanie naruszeń powierzchni gleby przy zrywce i podwozie drewna; ● Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia; ● Preferowanie punktowego przygotowania gleby; ● Ograniczanie gradzeń.
2.	<p>Tradycyjny krajobraz leśny jako walor kulturowy Las jest nośnikiem walorów kulturowych, w tym związanych z tradycją gospodarki leśnej, jest miejscem zainteresowania jako walor kulturowy, co prowadzi do realizacji w nim turystyki i rekreacji korzystającej z tych walorów. „Intensywność” użytkowania rekreacyjnego lub turystycznego może mieć wymiar jakościowy, a nie tylko ilościowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Dostępność dróg, ścieżek leśnych (brak wrażenia dewastacji przez gospodarkę leśną); ● Bioróżnorodność przynajmniej na przeciętnym poziomie. ● Tradycyjny krajobraz leśny – w tym, w niektórych lasach, tradycyjna sekwencja starodrzewi – zrębów – upraw – drągowin; 	<p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; ● Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych (w szerokim rozumieniu); ● Pozostawianie do naturalnego rozkładu fragmentów starodrzewia podczas cięć rębnych – we wszystkich rodzajach rębni; ● Pozostawianie nie ciętych pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach; ● Staranna troska o elementy krajobrazu: naturalne ciek, źródła, wąwozy, dolinki, skały; elementy kulturowe itp.,

Załącznik 1.

	Tylko wyjątkowe zastosowanie, możliwe jednak w ramach kryteriów SPOŁ 1, SPOŁ 2,		<p>pozostawianie tych elementów nienaruszonych wraz z otuliną drzewostanu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja tradycyjnych form gospodarki, ale zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; • Ograniczanie grodzień.
3.	<p>Warunki mikroklimatyczne</p> <p>Np. kryterium SPOŁ 5, SPOŁ 6</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ciągłość przestrzenna i czasowa leśnej pokrywy terenu (brak sztucznych terenów otwartych); • Zachowanie udziału dojrzałych/ starych drzewostanów; • Bogata struktura pionowa; 	<p>OGRANICZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; <p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; • Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu • Modyfikacje rębni: unikanie cięć zupełnych, preferowanie cięć przerębowych; • Korekta składu gatunkowego drzewostanu w kierunku unaturalnienia. Hodowla drzewostanów o naturalnym składzie gatunkowym; • Hodowla drzewostanów o bogatym składzie gatunkowym możliwym w określonych warunkach siedliskowych; • W razie potrzeby i możliwości składy gatunkowe dostosowane do potrzeby odpowiednich fitoncydów; • Pozostawianie nie ciętych pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach;
4.	<p>Funkcja wodochronna (* ujęcia wody, lasy o istotnej funkcji retencyjnej: identyfikacja nie musi być identyczna jak lasy ochronne o wiodącej funkcji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ciągłość przestrzenna i czasowa leśnej pokrywy terenu (brak sztucznych terenów otwartych); • Bogata struktura pionowa; • Zachowanie udziału dojrzałych/ starych drzewostanów; • Maksymalizacja retencji glebowej; • Ograniczanie spływu powierzchniowego na zboczach; 	<p>WYŁĄCZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ewentualne całkowite wyłączenie z użytkowania wybranych fragmentów lasu o dominującej funkcji

Załącznik 1.

	<p>wodochronnej w rozumieniu rozporządzenia)</p> <p>Np. kryterium SPOŁ 6, SPOŁ 7</p>		<p>wodochronnej¹, np. sieć drzewostanów na zboczach, przy wodach..</p> <p>OGRANICZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; ● Pozostawienie znacznej części dojrzałego drzewostanu do naturalnego rozkładu (zgodnie z kryterium definiującym); ● Cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków wynikających z lokalnych potrzeb/sytuacji, np. świerk; <p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; ● Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; ● Modyfikacje rębni: unikanie cięć zupełnych, preferowanie cięć przerębowych. Np. gospodarowanie bez cięć zupełnych > 0,5 ha; a tam gdzie możliwe – rębnią przerębową Va lub Vb. ● Korekta składu gatunkowego drzewostanu w kierunku unaturalnienia. Hodowla drzewostanów o naturalnym składzie gatunkowym; ● Hodowla drzewostanów o bogatym składzie gatunkowym możliwym w określonych warunkach siedliskowych; ● Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia; ● Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna – szczególnie leżącego;
--	--	--	---

¹ Las niezagospodarowany, naturalnie się rozwijający, dość dobrze pełni funkcje wodochronne. W przypadku zniszczenia drzewostanu przez naturalne katastrofy, gradacje, z reguły funkcja wodochronna doznaje mniejszego uszczerbku, gdy pozostawi się martwe drzewa i teren do naturalnej sukcesji / regeneracji, a doznaje dużego uszczerbku gdy usuwa się zniszczony drzewostan i odnawia las sztucznie.

Załącznik 1.

			<ul style="list-style-type: none"> • Pozostawianie nie ciętych pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach; • Preferowanie punktowego przygotowania gleby; • Minimalizowanie naruszeń powierzchni gleby przy zrywce i podwozie drewna; • Reakcja na sytuacje klęskowe, biorąca m.in pod uwagę opcję pozostawienia do naturalnej regeneracji).
5.	<p>Ochrona przed hałasem</p> <p>Np. kryterium SPOŁ 6</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ciągłość przestrzenna i czasowa leśnej pokrywy terenu (brak sztucznych terenów otwartych); • Zachowanie udziału dojrzałych/ starych drzewostanów; • Bogata struktura pionowa; 	<p>OGRANICZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; <p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; • Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; • Modyfikacje rębni: unikanie cięć zupełnych, preferowanie cięć przerębowych; • Korekta składu gatunkowego drzewostanu w kierunku unaturalnienia. Hodowla drzewostanów o naturalnym składzie gatunkowym; • Hodowla drzewostanów o bogatym składzie gatunkowym możliwym w określonych warunkach siedliskowych; • Pozostawianie nie ciętych pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach;
6.	<p>Ochrona przed zanieczyszczeniami</p> <p>Np. kryterium SPOŁ 6</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ciągłość przestrzenna i czasowa leśnej pokrywy terenu (brak sztucznych terenów otwartych); • Zachowanie udziału dojrzałych/ starych drzewostanów; • Zachowanie „szczelności” drzewostanu tj. zwartej struktury; 	<p>OGRANICZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu, o ile drzewostan wciąż dobrze pełni funkcje społeczne; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; <p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej;

Załącznik 1.

			<ul style="list-style-type: none"> • Modyfikacje rębni: unikanie cięć zupełnych, preferowanie cięć przerębowych; • Korekta składu gatunkowego drzewostanu w kierunku unaturalnienia przy doborze gatunków odpornych na zanieczyszczenia. Hodowla drzewostanów o naturalnym składzie gatunkowym; • Wprowadzanie drugich pięter podszytów i podrostów; • Hodowla drzewostanów o bogatym składzie gatunkowym możliwym w określonych warunkach siedliskowych.
7.	<p>Estetyka krajobrazu</p> <p>Np. kryterium SPOŁ 6, SPOŁ 5, SPOŁ 4, SPOŁ 3, SPOŁ 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Las spokojny” - brak wizualnego wrażenia „masowych cięć”; • Wysoki udział dojrzałych/ starych drzewostanów; • Nasycenie krajobrazu leśnego drzewami okazałymi, biocenotycznymi; • Bioróżnorodność (ważne są aspekty multisensoryczne, ale wymaga to zachowania dobrego stanu bioróżnorodności jako całości); • Wnętrza krajobrazowe o naturalnym wyglądzie • Kontrasty las / woda 	<p>WYŁĄCZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sieć drzewostanów wyłączonych z użytkowania, z fizjonomią „lasu o naturalnym wyglądzie”, stanowiących ostoję niektórych elementów różnorodności biologicznej. Może pokrywać się z lasami wyłączanymi na podstawie kryteriów przyrodniczych lub być specjalnie budowana / rozbudowana <p>OGRANICZENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dopuszczenie cięć tylko drzew poniżej określonego (ustalonego dla obszaru) progu wiekowego lub wymiarowego; • Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu; spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; • Pozostawienie znacznej części dojrzałego drzewostanu do naturalnego rozkładu (zgodnie z kryterium definiującym); • Cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków wynikających z lokalnych potrzeb/sytuacji, np. świerk; <p>MODYFIKACJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozostawianie nie ciętych pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach; • Kształtowanie krajobrazu, np. punktowe cięcia odsłaniające osie widokowe; • Modyfikacje rębni: preferowanie rębni o wysokim stopniu złożoności, z długim okresem odnowienia prowadzących do uzyskania lasów o zróżnicowanym składzie, strukturze pionowej i bardziej zbliżonych do naturalnych w danych warunkach – przy jednoczesnym minimalizowaniu konfliktów społecznych;

Załącznik 1.

			<ul style="list-style-type: none"> ● Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym: kontrola zachowania udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej; ● Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów, spowalnianie wymiany pokoleń drzewostanu; ● Pozostawianie do naturalnego rozkładu kęp starodrzewia podczas cięć rębnych – we wszystkich rodzajach rębni. W razie potrzeby zwiększanie ich powierzchni powyżej zwyczajowych 5%. ● Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia; ● Minimalizowanie naruszeń powierzchni gleby przy zrywce i podwozie drewna; ● Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych (w szerokim rozumieniu); ● Hodowla drzewostanów o bogatym składzie gatunkowym możliwym w określonych warunkach siedliskowych. ● Staranna troska o elementy krajobrazu: naturalne ciek, źródła, wąwozy, dolinki, skały; elementy kulturowe itp., pozostawianie tych elementów nienaruszonych wraz z otuliną drzewostanu; ● Ograniczanie grodzień.
8.	Tożsamość kulturowa Kryterium SPOŁ 1	To lokalna społeczność powinna najpierw określić, jakie cechy lasu są kluczowe dla jej tożsamości kulturowej. Następnie inżynier leśnik powinien pomóc zaprojektować taką gospodarkę, która te cechy wzmacnia i zachowuje.	<p>Pełen katalog WYŁĄCZEŃ, OGRANICZEŃ I MODYFIKACJI, zależnie od wskazanych elementów tożsamości.</p> <p>Tj. niekiedy lokalna tożsamość wymaga nieużytkowania lasu; jednak niekiedy przeciwnie - może wymagać zachowania leśnego krajobrazu kulturowego (por wyżej, poz. 3). Niekiedy wystarczą modyfikacje, ale niekiedy mogą być potrzebne ograniczenia. Na pewno współczesne leśnictwo dysponuje szeroką paletą środków kształtujących las, znacznie szerszą niż działania opisane w polskich Zasadach Hodowli Lasu. Można podglądać przykłady z innych krajów, np. niemieckie lasy pamięci (cmentarne), model lubecki i zbliżony do niego model lasów Hümmel).</p>

Załącznik 1.

Ramowe kierunki ochrony wartości przyrodniczych

Lp.	Kryterium	Sposoby ochrony
1.	<p>Obiekt Światowego Dziedzictwa UNESCO - Puszcza Białowiecka (P1)</p> <p>Starolasy (P3)</p> <p>Drzewostany położone na siedliskach przyrodniczych wzdłuż brzegów naturalnych cieków i zbiorników wodnych i źródlisk (P4)</p> <p>Siedliska bagienne (P5)</p> <p>Obszary dla zachowania łączności ekologicznej na przebiegu korytarzy ekologicznych (P6)</p> <p>Drzewostany trwale wyłączone z gospodarowania przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (PGL LP) (P7)</p> <p>Drzewostany zachowawcze (P8)</p> <p>Drzewostany położone na wyspach (P9)</p> <p>Enklawy śródpolne (P10)</p> <p>Użytki ekologiczne (P13)</p> <p>Powierzchnie wyznaczone w Systemie Informatycznym Lasów Państwowych (SILP) do objęcia szczególną ochroną (P14)</p> <p>Zalewiska (P15)</p> <p>Bagna (P16)</p> <p>Lasy na stromych stokach lub wąwozach (P17)</p> <p>Strefy ochrony stanowisk, ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania gatunków objęte ochroną całoroczną (P18)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wyłączenie z użytkowania

Załącznik 1.

Lp.	Kryterium	Sposoby ochrony
2.	Proponowane nowe rezerваты przyrody (P2)	1. Wszystkie obszary zaproponowane przez Klub Przyrodników będą podlegały weryfikacji przez RDOŚ, 2. Termin określony na realizację weryfikacji – 31 grudnia 2025 roku, 3. Obszary nie zweryfikowane w terminie, przechodzą do procedury jak dla nowo zgłaszanych rezerwatów. 4. W terminie określonym w punkcie 2 nie prowadzi się na tych obszarach prac z zakresu użytkowania lasu.

Lp.	Kryterium	Ważne cechy lasu	Sposoby realizacji
3.	Siedliska przyrodnicze (także poza obszarami Natura 2000) (P11): ciepłolubne dąbrowy (9110) i ciepłolubne buczyny storczykowe (9150)	<ul style="list-style-type: none"> • Dobry stan siedliska przyrodniczego: Zachowanie kompozycji florystycznej, w tym mocnych populacji typowych gatunków roślin, oraz różnorodności biologicznej roślin, grzybów i zwierząt. 	WYŁĄCZENIA: <ul style="list-style-type: none"> • Wyłączenie z użytkowania • Z wyjątkiem zabiegów ochronnych niezbędnych do zachowania przedmiotu ochrony (zwykle np.: usuwanie podszytu, w dąbrowach także wypas)² OGRANICZENIA: <ul style="list-style-type: none"> • Utrzymywanie luźnego charakteru widnych drzewostanów liściastych, w których dominują drzewa o pokroju rozłożystym – drzewostany powypasowe, drzewostany o charakterze parkowym w pobliżu miast, siedliska owadów termofilnych (pachnica, jelonek, kozioróg);

² Potrzebne zabiegi ochronne zwykle nie przypominają gospodarki leśnej. Zwykle nie obejmują cięć rębnych.

Załącznik 1.

4.	<p>Siedliska przyrodnicze (także poza obszarami Natura 2000) (P11): 9110, 9130, 9160, 9170, 9190, 91P0, 9410, 91NN – płaty niewyłączone z użytkowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dobry stan siedliska przyrodniczego; • Właściwa kompozycja florystyczna, w tym skład drzewostanu; • Właściwe zasoby martwego drewna i drzew biocenotycznych (wg kryteriów stanu ochrony siedliska) 	<p>OGRANICZENIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cięcia ograniczone tylko do gatunków obcych geograficznie lub ekologicznie; • Dopuszczenie cięć tylko drzew poniżej określonego (ustalonego dla obszaru) progu wiekowego lub wymiarowego; • Pozostawienie znacznej części dojrzałego drzewostanu do naturalnego rozkładu (zgodnie z kryterium definiującym); <p>MODYFIKACJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania poprawiające stan zachowania siedlisk w kierunku unaturalnienia; • Korekta składu gatunkowego drzewostanu w kierunku unaturalnienia. Hodowla drzewostanów o naturalnym składzie gatunkowym; • Reakcja na sytuacje klęskowe, biorąc m.in pod uwagę opcję pozostawienia do naturalnej regeneracji). • Modyfikacje rębni: preferowanie rębni o wysokim stopniu złożoności, z długim okresem odnowienia prowadzących do uzyskania lasów o zróżnicowanym składzie, strukturze pionowej i bardziej zbliżonych do naturalnych w danych warunkach – przy jednoczesnym minimalizowaniu konfliktów społecznych; • Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów; • Pozostawianie do naturalnego rozkładu fragmentów (np. kęp lub alei) starodrzewia podczas cięć rębnych – we wszystkich rodzajach rębni. W razie potrzeby zwiększanie ich powierzchni powyżej zwyczajowych 5%. • Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia; • Preferowanie punktowego przygotowania gleby; • Ograniczanie grodzień; • Minimalizowanie naruszeń powierzchni gleby przy zrywce i podwozie drewna; • Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych (w szerokim rozumieniu)
----	--	--	--

Załącznik 1.

5.	Drzewostany w parkach krajobrazowych których charakter jest kluczowy dla ochrony krajobrazów leśnych (P12)	<ul style="list-style-type: none"> Wg wskazań Parku Krajobrazowego 	<ul style="list-style-type: none"> Wg wskazań Parku Krajobrazowego
6.	Drzewostany poza siedliskami przyrodniczymi, położone wzdłuż brzegów naturalnych cieków i zbiorników wodnych i źródeł (P4)	<ul style="list-style-type: none"> Zapobieżenie spływom powierzchniowym do wód; Zapewnienie dostawy rumoszu drzewnego do wód; Stabilność warunków mikroklimatycznych Zachowanie specyficznej bioróżnorodności stref przywodnych (gatunki o specyficznych wymaganiach mikroklimatycznych: cieniophilne, wilgociophilne). 	<p>OGRANICZENIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pozostawienie znacznej części dojrzałego drzewostanu do naturalnego rozkładu (zgodnie z kryterium definiującym); Cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków; <p>MODYFIKACJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> Modyfikacje rębni: eliminacja cięć zupełnych, preferowane cięcia przerębowe; Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia; Minimalizowanie naruszeń powierzchni gleby przy zrywce i podwozie drewna; Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych (w szerokim rozumieniu);
8.	Inne drzewostany (P19)	<ul style="list-style-type: none"> Cechy indywidualne 	<ul style="list-style-type: none"> Pełen zestaw ograniczeń i modyfikacji – zależnie od sytuacji indywidualnej

Ewentualne konflikty między funkcją społeczną a wartościami przyrodniczymi, w przypadku nakładania się w tym samym lesie

Lp.	Konflikt	Kierunki rozwiązywania
1.	Niektóre elementy cenne przyrodniczo (drzewa biocenotyczne, martwe drzewa stojące) mogą stwarzać podwyższone ryzyko dla ludzi, trudno akceptowalne w miejscach licznie uczęszczanych.	<ul style="list-style-type: none"> Konieczne jest systemowe zmienienie regulacji dotyczących odpowiedzialności za bezpieczeństwo osób przebywających w lesie i stan sanitarny lasu. Indywidualna ocena ryzyka w każdym przypadku: ważenie ryzyka i wartości biocenotycznej; Informowanie o ryzyku Rozwiązania ograniczające ryzyko, ale zachowujące, przynajmniej częściowo, wartość biocenotyczną (np. pozostawianie ostańców; ograniczanie się do interwencji z zakresu chirurgii drzew, pozostawianie obalonych drzew)

Załącznik 1.

2.	Nadmierny ruch turystyczny może zagrażać niektórym wartościom przyrodniczym (zwykle potrzeby przyrodnicze powinny mieć priorytet)	<ul style="list-style-type: none"> ● Miękka kanalizacja ruchu (dogodne ścieżki i przejścia omijające miejsca wrażliwe; utrudnianie dostępu do miejsc wrażliwych). ● Twarda regulacja ruchu (strefy z zakazem wstępu w miejscach wrażliwych). ● Monitoring ruchu w miejscach szczególnie zagrożonych
----	---	--